

שרך לאכול גרעיניה או אם חסר קצת מגוף הפרי שלא אכלו כלו הרי לא אכל בריה שלימה.^ב

ואם אכל מה שבתוך הגרעין וזרק קליפתו וכן פרי שאין דרך לאכול גרעיניה כגון שאכל מה שראוי לאכול ממנו הרי אכל בריה שלימה. והוא שהובא הפרי לפניו לאכול כשהוא שלם אבל אם קודם שהובא לפניו חסר ממנו גרעיניתו כמו שרגיל להיות בותים מלוחים אין עליו חשיבות בריה.^ג וכן אם נחתך או נתרסק קודם שהובא לפניו.^ד

(י) וכל זה בברכה אחרונה אבל לברכה ראשונה אין צריך שיעור אכילה או שתייה אלא אפילו מעימה כל שהוא אסור ליהנות מהעולם הזה בלא ברכה.^ה

(יא) ואינה חשובה הנאה אלא הנאת מעיו ולא הנאת החך לברו כגון הטועם את התבשיל לידע אם הוא צריך מלח ותבלין או אם הוא טוב למאכל וחוזר ופולט אין צריך לברך אף על פי שנהנה בטעמו ואפילו טעם הרבה עד כדי רביעית^ו ולא עד בכלל.

פרק ט

כל הברכות צריך שלא יפסיק בין ברכה לאכילה^א אפילו מפני הכבוד והוראה ואפילו בעודו לועס עד שיבלע. ואם הפסיק בין ברכה לאכילה ודיבר דבור שאינה לצורך האכילה צריך לחזור ולברך ואם שח בעודו לועס יש להסתפק אם צריך לחזור ולברך.^ב

(ב) ואפילו בשתיקה אסור להפסיק יותר מכדי שאילת שלום תלמיד לרב שהן ג' תיבות אלו שלום עלך רבי ואם שהה יותר אין צריך לחזור ולברך ושהייה שהיא צורך אכילה אינה חשובה הפסק כלל לפיכך המברך על הפרי והותך ממנו ואוכל לא יחזור עד אחר הברכה כדי שיברך על השלם למצוה מן המוכרח (כמו שיתבאר בפ"י)^ג ואין לחוש להפסק שהיית החתוך בין ברכה לאכילה.^ד

ומכל מקום האוכל אנו וכיוצא בו ישברנו ואחר כך יברך כי שמא התליע או נרקב בתוכו ונמצא בריך לבטלה.^ה

(ג) צריך לזהר מאד בכוננת הברכות^ו שיכין ענין הברכה^ז שהוא מברך את ה' ועל מה הוא מברך ולא יחא לבבו פונה לדבר אחר:

(ד) כל דבר שמברך עליו לאכול או להריח בו או לעשות בו מצוה צריך ליטלו בימינו כשהוא מברך.^ח

ונמילה על ידי כלי שמה נמילה ומכל מקום טוב לזהר שלא ליטול על ידי סכין.^ט

ב וז"ל בלוח ברה"ג שם וש"ג.

גא וז"ל בלוח ברה"ג שם וש"ג.

גב כגו כגושל גרעינה. ובלוח ברה"ג שם: אפילו אחר שהובא לפני ואפילו חתבו כדי לאכול, וש"ג.

גג וז"ל בשוע"ר סי' קסח ס"ז וש"ג.

גד וז"ל בלוח ברה"ג פ"ב ה"ב ה"כ וש"ג.

פרק ט

א וז"ל בשוע"ר סי' רז ס"ג וש"ג.

ב וז"ל בשוע"ר סי' קסו ס"ט וש"ג.

ג הלכה א.

ד וז"ל בשוע"ר סי' רז ס"ג וש"ג.

ה וז"ל בשוע"ר שם וש"ג.

ו ראה שוע"ר סי' קפח ס"ב אם הכוונה מנעבת וש"ג וז"ל.

ז בלוח ברה"ג פ"ז ה"ג.

ח ראה שוע"ר רס"ז ה'.

ט וז"ל בשוע"ר סי' רז ס"ח וש"ג.

ט וז"ל בשוע"ר שם וש"ג.

ואם לא אהוו כלל אם היה לפניו בשעת הברכה יצא ואם בירך ואחר כך הביאו לפניו אפילו בירך על דעת כן צריך לחזור ולברך:

(ד) מי שבירך על הפירות שלפניו ואחר כך הביאו לו יותר מאותו המין או ממין אחר שנפטר בברכת הראשון כגון שברכותיהן שוות או שהראשון עיקר והשני מפל אינו צריך לחזור ולברך אפילו הביאו לפניו ממין האחר אחר שכלה הראשון שכבר אכלו כולו והוא שכשבירך היתה דעתו גם על השני לאכול אפילו לא היה בדעתו בפירוש לפוטרו בברכה זו.⁹

אבל אם לא היתה דעתו עליו בשעת הברכה אם השני הוא ממין הראשון ממש אינו צריך לחזור ולברך אפילו כלה המין הראשון ואם אין מאותו המין אלא ששניהם מין פירות או ששניהם מין משקין אם יש עדיין לפניו ממין הראשון אינו צריך לברך ואם כבר כלה הראשון צריך לחזור ולברך אבל אם הם שני מינין לגמרי אלא שנפטר בברכת הראשון מחמת שבכותיהן שוות או שהאחד עיקר והשני מפל כגון ששותה שכר או יי"ש ואחר כך הביאו לו דגים או גבינה למתק השתיה אף על פי שהכל ברכה אחת וגם הדגים טפלים לשכר שעל ידי כך שותה יותר והיה לפניו עדיין ממין הראשון אינם נפטרים בברכה אחת אלא אם כן היתה דעתו עליהם או שהיו לפניו בשעת הברכה.¹⁰

ויש אומרים שאף על פי שהביאו לפניו ממין הראשון ולא אבל הראשון עדיין צריך לחזור ולברך אם לא היתה דעתו עליו וספק ברכות להקל ולכתחלה טוב לומר להיות דעתו על כל מה שיביאו לו.¹¹

ואורחים הקרואים אצל בעל הבית כיון שדעתם על בעל הבית שזמנם הרי דעתם על כל מה שיביא לפניהם:¹²

(1) וכל זה כשהראשון והשני הם שוים בחשיבות שאין להשני דין קדימה על הראשון אילו היו שניהם לפניו אבל אם היה להשני דין קדימה על הראשון אף על פי שהיו שניהם לפניו בשעת הברכה אין ברכת שאינו מוקדם פוטרת את המוקדם לברכה אלא אם כן נתכוין לפוטרו בפירוש בברכה זו וכשנתכוין לפוטרו פוטרו אפילו לא היה לפניו בשעת הברכה.¹³

(2) לפיכך מי שהיו לפניו מעשה קדירה של ה' מיני דגן ופת הבאה בכיסנין שברכתו גם כן בורא מיני מוונות אלא שקביעות סעודה מועלת לו לברך המציא (ועל דרך שנתבאר בפ"ב טו)¹⁴ ובירך על מעשה קדירה לא פטר את הפת הבאה בכיסנין" אלא אם כן נתכוין בפירוש לפוטרה בברכה זו לפי שאינו בדין שיפטר מי שאינו חשוב את החשוב ממנו שלא ככוונה. וכן אם היו לפניו שני מיני לחמניות ופת הבאה בכיסנין שהאחד קביעות סעודה מועלת בו והשני אין קביעות סעודה מועלת בו (וע"ד שנתבאר בפ"ב טו)

י וכל"ה בשוע"ר שם ס"ט וש"נ.
 יא וכל"ה בשוע"ר שם ט"ז.
 יב וכל"ה בשוע"ר שם ט"ז.
 יג וכל"ה בשוע"ר שם ט"ז.
 יד וכל"ה בשוע"ר שם ט"ז.
 טו וכל"ה בשוע"ר שם ס"ט וש"נ.
 טז והלכה ו.

יז רבינו יונה מב, א ד"ה בית שמאי, לזרסת מר"ם שבהרדשי אנשי שם. רש"ב"א שם ד"ה או דילמא דף טא, א סוף ד"ה ולענין פסק רמ"ה מב, א ד"ה בירך על חוין, ריטב"א שם ד"ה בירך על הפרפת, ששה מקובצת שם ד"ה בירך על הפת. וכל"ה בלוח ברד"ל פ"ו הל' ויע' רמ"א ס"ה קעו.
 יח הלכה דיו.

או פת הבאה בכיסנין שקביעות סעודה מועלת בה עם פרוזי לחם מרובקים שאין עליהם תורת לחם או שנתבשלו¹⁰.

ויש חולקים על כל זה¹¹ ואומרים שאין חילוק כלל בין דבר החשוב לשאינו חשוב כל כך כל שברכותיהן שוות ואפילו יש לאחד דין קדימה על השני לכתחלה כששניהם לפניו הרי החשוב והמוקדם נפטר בברכת שאינו חשוב אף שלא נתכוין בפירוש לפטרו.

ולצאת מידי ספק ברכות צריך ליהרר לכתחלה להתכוין בפירוש לפטור גם החשוב בברכה זו כשאינו לפניו עדיין ואם ישנו לפניו יברך עליו תחלה:

(ח) נמל בידו פרי לאכלו וכו'ך עליו ונפל מידו ונאבד או נמאס עד שאינו ראוי לאכילה ויש ממין זה לפניו עוד וכן אם בירך על הכוס ונשפך וחזר וממלא מהקנקן העומד לפניו שהוכן לשתייה אינו צריך לחזור ולברך והוא שהיתה דעתו עליו בכיורו לאכול או לשותת ממה שלפניו אף אם לא היה נופל מידו מה שכוירך עליו אבל בסתם אין הברכה חלה ולא על מה שכירו בשעת הברכה¹²:

(ט) ואפילו אם היתה דעתו בכיורו לאכול ולשתות עוד אין הברכה חלה אלא כשהוא לפניו בשעת הברכה אבל אם אחר כך הביאודו לפניו צריך לחזור ולברך אם נפל מה שכירו ממנו אפילו במקום שלא היה צריך לברך אם היה אוכל ושותה ממה שכירו¹³. ומכל מקום העומד על אמת המים מברך ושותה אף על פי שהמים שהיו לפניו כשכוירך חלפו ועברו לפי שמתחלה כשכוירך ידע שהמים שלפניו יחלפו ויעברו¹⁴:

(י) וכל מקום שהוא צריך לחזור ולברך וברכתו הראשונה היא לבטלה צריך לומר אחריה ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וכן כל שמוכיר שם שמים לבטלה¹⁵.

ואם נפל מידו האוכל או נשפך הכוס קודם שאמר אלהינו יסיים ויאמר למדני חקך שיהא נראה כקורא פסוק ואין כאן הזכרת שם שמים לבטלה וכן כל ברכה לבטלה שנוכר בה קודם שאמר אלהינו¹⁶:

(יא) היה אוכל בחדר זה ונטל המאכל בידו והלך לחדר אחר לאכול שם צריך לחזור ולברך אף על פי שלא הסיח דעתו בינתיים ואפילו חזר לאכול במקומו כיון ששינה מקומו בינתיים הפסק אכילתו ואם מתחלה כשכוירך בחדר זה היה בידעתו לשנות מקומו מחדר לחדר באמצע אכילתו אפילו אוכל בחדר השני מאכל אחר שברכתו בברכת הראשון אינו צריך לחזור ולברך והוא שהיו שני החדרים בבית אחד אבל מבית לבית או אפילו מבית לחצר אין דעתו מועלת כלום אפילו נטל המאכל בידו כשהולך וחוזר ואוכלו במקום השני בלא היסח הדעת בינתיים¹⁷:

(ב) כמה דברים אמורים שאינו יכול לראות מקומו הראשון במקום שאוכל אבל אם

¹⁰ יט' דלעיל שם ה"ה"בג.

¹¹ שו"ת מבי"ט ח"א סי' רכ"ד (ראה אלה רבה סי' ר"ו ס"ק 1) משנענת מ' המידים מ' תתנו (ראה מ"א סי' ר"ו ס"ק ח). משנענת ש"ע שם מ"ח שלא מחלק בזה (ראה כף

ההיים שם ס"ק לט').
¹² כ"א בשוע"ר סי' ר"ו ס"א הביא ב' דעות, ופסק כדועה זו להקל בספק ברכות ושל"נ.

¹³ כ"ב וכה"ב בשוע"ר שם ושל"נ.

כ"ג וירושלמי ברכות פ"ו ה"א. משא"כ בפירות, אע"פ שדעתו עליהם, אפשר שלא יביאו לו. כ"ד ו"ה אין מברכין. לבוש סי' ט"ז ס"ק מ. מ"א ס"ק ז. ובשוע"ר שם סי"א כתב מקם אחר ושל"נ. וראה יג"ת (ג'.) תני' א' ע' מה.

¹⁴ כ"ד וכה"ב בשוע"ר שם סי"ג ושל"נ.

¹⁵ כ"ה וכה"ב בשוע"ר שם ושל"נ.

¹⁶ כ"ו וכה"ב בשוע"ר סי' קעח ס"א ושל"נ.

במקום שאוכל יכול לראות את מקומו הראשון שאכל שם אפילו דרך חלון ואפילו מקצת מקומו אינו צריך לחזור ולברך אפילו מבית לחצר אפילו לא היה בן בדעתו כשברך ואפילו על מאכל אחר שבכרתו כבר ברכת הראשון¹⁰ (אם היה בדעתו לאכלו כשברך כמו שנתבאר כ"ו):

(יג) וכל זה ביחוד או בבני הבורה ועקרו כולם ממקום למקום אבל אם הניחו מקצתם במקומם אפילו אחד מהם והשאר הלכו כולם אפילו לבית אחר אפילו אינו סמוך לבית זה כשהם חוזרים אינם צריכים לברך על מה שיאכלו כאן אבל אם רוצים לאכול במקום שהלכו צריכים לברך ואין מועיל מה שהניחו מקצת חברים בבית זה למה שיאכלו בבית אחר¹¹:

(יד) וכל זה בדברים שאין טעונים ברכה לאחרים במקומם אבל דברים הטעונים ברכה לאחרים במקומם הואיל והוא צריך לחזור למקומו אין עמידתו גמר סעודתו לפיכך כשתחזור ואוכל ושותה אפילו במקום אחר על דעת סעודתו הראשונה הוא אוכל ושותה לסיים סעודתו ואין צריך לומר כשתחזור למקומו ואין צריך לברך בתחלה אפילו לא הניח מקצת חברים בבית זה והוא שאכל כבר כזית אבל פחות מכזית דינו בדברים שאין טעונים ברכה לאחרים במקומם¹²:

(טו) ומה הם דברים הטעונים ברכה לאחרים במקומם יש אומרים כל שהוא מז' המינין אפילו פירות ויין הואיל וברכתם האחרונה היא מעין ג' היא חשובה להצריך לברך במקום אכילה ויש אומרים שמיין דגן בלבד טעון ברכה לאחריו במקומו מפני חשיבותו שנקרא מזון ויש אומרים פת בלבד ולכתחלה יחמיר בכל ז' המינין לברך במקומו וכן לענין שני מקום בדויעבר אין צריך לחזור ולברך שספק ברכות להקל¹³:

(טז) ואפילו הלך בתוך הסעודה לבית אחר ואוכל ושותה שם דברים שאינם טפלים לסעודה לענין ברכה ראשונה והוצרך לברך עליהם בבית הראשון כגון פירות כיון שהם טפלים לענין ברכה אחרונה ונפטרים בברכת המזון על דעת סעודתו הראשונה הוא אוכל ושותה ואינו צריך לברך עליהם שם אפילו לא אכל שם פת ואפילו לא היה בן בדעתו כשברך המוציא לשנות מקומו באמצע סעודתו¹⁴:

(ואם אכל שם פת ואין רוצה לחזור ולאכול פת במקומו הראשון מברך ברכת המזון במקום שגמר אכילת הפת¹⁵)

ומכל מקום לכתחלה אסור לעקור ממקומו עד שיברך ברכת המזון או ברכה מעין ג' בכל דבר הטעון ברכה לאחריו במקומו¹⁶.

(ואם שכח ועקר ממקומו ואין לו פת לאכול שם צריך לחזור למקומו אפילו היה שוגג אם אפשר לו שאין עליו עכוב מהמת החבורה שנתלוו עמו בדרך ואינם רוצים להמתין עליו ובדויעבר יצא אם בירך במקום שזכר אפילו עקר במיד אפילו לכתחלה אם הוא רחוק כל כך שעד שיחזור למקומו יתעבל המזון במעיו ולא יהיה רשאי לברך עוד יברך במקום שזכר¹⁷):

לא וכו' בשוע"ר שם ושי"ג.
 לב וכו' בשוע"ר שם ס"ד ושי"ג.
 לג וכו' בשוע"ר שם ושי"ג.
 לד וכו' בשוע"ר שם ושי"ג.
 לה וכו' בשוע"ר סי' קפ"א ושי"ג.

כו וכו' בשוע"ר שם ושי"ג.
 כז לעיל ה"ב ה.
 כט וכו' בשוע"ר שם סי' ט"ב ושי"ג.
 ל וכו' בשוע"ר שם סי' ט"ג (א"ל ששם ס"ח הביא דעת התולקים, וכאן פסק בדעת הא"י).

(יז) כמה דברים אמורים כשלא היה כך ברעתו כשבירך המוציא אבל אם בתחלה כשבירך המוציא היה ברעתו לגמור סעודתו בבית אחר מותר שהרי מתחלה לא קבע במקום זה כל סעודתו לפיכך נהגו הולכי דרכים שאוכלים דרך הילוכם ויושבים ומכריזים במקום סיום אכילתם מפני שלכך נתכוונו מתחלה.¹⁷

אבל אם אינו הולך כלל כדי לאכול שם אף על פי שהיה ברעתו מתחלה לילך לשם לא ילך עד שיברך ברכת המזון.¹⁸ אלא אם כן הולך לצורך מצוה עוברת.¹⁹

(יח) ואפילו בדברים שאין מעוניין ברכה לאחריהם במקומם אם קבע עליהם והם דברים שקביעתם קביעות כגון שכר ומי דבש במדינות אלו.²⁰ אין שנוי מקום חשוב הפסק אם חוזר למקומו אלא כששהה חוץ למקומו כגון שהלך לדבר עם חבריו והפליג בדברים או שהלך לבית הכנסת או שהלך לאיזה עסק ושהה בו אבל אם לא שהה אפילו עשה איזה דבר מצרכי הרשות בדרך עראי כגון שהוצרך לנקבו ונכנס לבית הכנסת וכיוצא בזה אינו חשוב הפסק ואין צריך לומר אם דיבר עם חבריו ולא הפליג ואפילו הוא דבר הרשות ואין צורך לומר אם יצא להביא דבר מצרכי האכילה או השתייה.²¹

(יט) האוכל בשרה שאינה מוקפת מחיצות כיון שמתרחק עד שלא יוכל לראות מקומו הראשון נקרא שנוי (כמו מחדר לחדר שבהיקף מחיצות) ואפילו אוכל פירות האילן במזרחו וחוזר ואוכל ממנו במערבו כיון שאינו יכול לראות מקומו הראשון מפני האילן שמפסיק נקרא שנוי מקום וצריך לחזור ולברך אם לא היה ברעתו לאכול במערבו כשבירך במזרחו.²²

אבל אם אוכל בחדר אחד אף על פי שיש מקום גבוה כאמצע ובא לאכול מאחוריו כגון אחריו התנור שאינו יכול לראות מקומו הראשון אין זה שנוי מקום כיון שמוקף מחיצות.²³

(כ) וכן האוכל בגן מוקף מחיצות.²⁴ ורוצה לאכול מפרות כל אילן ואילן כיון שבירך על אחד אין צריך לברך על האחרים אם היה ברעתו כן כשבירך.²⁵

ומגן לגן המוקפים מחיצות כל אחד בפני עצמו אפילו הם סמוכים זה לזה צריך לחזור ולברך אפילו אם כשבירך היה דעתו על הכל לפי שהם כמו מבית לבית שאין דעתו מועלת כלום וכן מאילן לאילן במקום שאינו מוקף מחיצות אם לא יכול לראות מקומו הראשון.²⁶

פרק י

הביאור לפניו לאכול החיבות של פת ופת שלימה מצוה מן המובחר לברך על השלימה. ואפילו היא פת קיבור.²⁷ וקטנה וההתיכות פת נקיה וגדולה מהשלימה והוא שהכל

מא וכו' בשוע"ר שם ס"ט וש"נ.
מב וכו' בשוע"ר שם וש"נ.
מג מ"א ס"ק ז.
מד וכו' בשוע"ר שם וש"נ.
מה וכו' בשוע"ר שם וש"נ.

פרק י

א שאינה מקמח נקי.

לו וכו' בשוע"ר ס' קעח ס"ד וש"נ.
 לו וכו' בשוע"ר שם ס"ה וש"נ.
לא שאז מותר לילך על גנת לחזור למקומו לברך ברכת המזון, ולדעת אר"ת מותר אף שלא על גנת לחזור למקומו – אם דעתו לסיים הסעודה במקום השני, כמבואר בשוע"ר שם ס"ז וש"נ, וראה קצות השולחן ס' מא ס"ג, באור סדר ברה"ט ע"ן 304.
לט ע"י שוע"ר רס"י ר"ב.
מ וכו' בשוע"ר ס' קעח ס"ה וש"נ.